

KLI MAAT WERK ERS

Charlotte
Extercatte
& Joep
Boerboom

Boom

KLI

EEN BETER
KLIMAAT BEGINT
OP JE WERK

MAAT

WERK

ERS

Charlotte
Extercatte
& Joep
Boerboom

Boom

Klimaatwerkers gezocht 11

1 MEER STAPPEN VOOR KLEINERE VOETAFDrukKEN 17

De planeet draait wel door. Maar hoe zit het met ons? 19

Klimaatverandering 22

Kantelpunten 24

Groot denken, klein beginnen 27

2 TEGELWIJSHEID VAN CO₂ UITSTOTEN NAAR CO₂ VASTHOUDEN: DE LESSEN VAN TAPIJTTEGELPRODUCENT INTERFACE 31

Leven één en twee 34

Leven drie 38

Mission Zero 41

Stop de verspilling 42

Minder uitstoot, meer groene energie 47

Drie vliegen in één klap met oude visnetten 49

De natuur als inspiratie 53

Mensenwerk 55

Beyond Zero 59

Het succes van Interface verklaard 61

3 **ANDERS DENKEN, ANDERS DOEN** 65

Rentmeesterschap 68

Kelderluik 72

Anders doen 73

4 **HENK** ... BESTRIJDT VERSPILLING EN BEVORDERT CIRCULARITEIT IN BEDRIJFSRESTAURANTS 77

Romereis 79

Alcoholbestrijding 82

'Elke dag 'n beetje duurzamer' 83

Vuilnisbak 87

Ambassadeurs 89

The Green House 92

5 **MARÍA** ... LEERT HAAR STUDENTEN ANDERS KIJKEN NAAR COMPLEXE (KLIMAAT)VRAGEN 95

Jesus Christ Superstar 97

Omdenken 100

Pijnlijke waarheid 103

Het **overview effect** 105

Opschalen 108

6 **AART KEES** ... ZORGT DAT ZIJN PROVINCIE-COLLEGA'S WERK MAKEN VAN HET KLIMAAT 111

- Dwalen door een atlas 113
- Klimaatrealist 115
- Rentmeesterschap 117
- Onverwachte inspiratie 120

7 **GEERT-JAN** ... VERGROOT HET KLIMAATBEWUSTZIJN VAN ZIJN COLLEGA'S EN BEDRIJFSLEIDING 125

- Doorzetter 127
- Schaken op drie borden 131
- Cultuurverschillen 133
- CEO meekrijgen 136

8 **KLIMAATLESSEN** 139

- De lessen van Henk, María, Aart Kees en Geert-Jan 141
- Inzichten voor leiders 145
- Van moeten naar willen 147
- Maak de complexiteit behapbaar 148
- Neem de gewenste toekomst als vertrekpunt 151
- Begin met een kleine groep 153
- Benut de kracht van jongeren 155

9	KLIMAATWERK IN EEN STAPPENPLAN	159
	Vier fases	164
	Veerkracht – een 10 stappenplan	166
10	AAN HET (KLIMAAT)WERK!	177

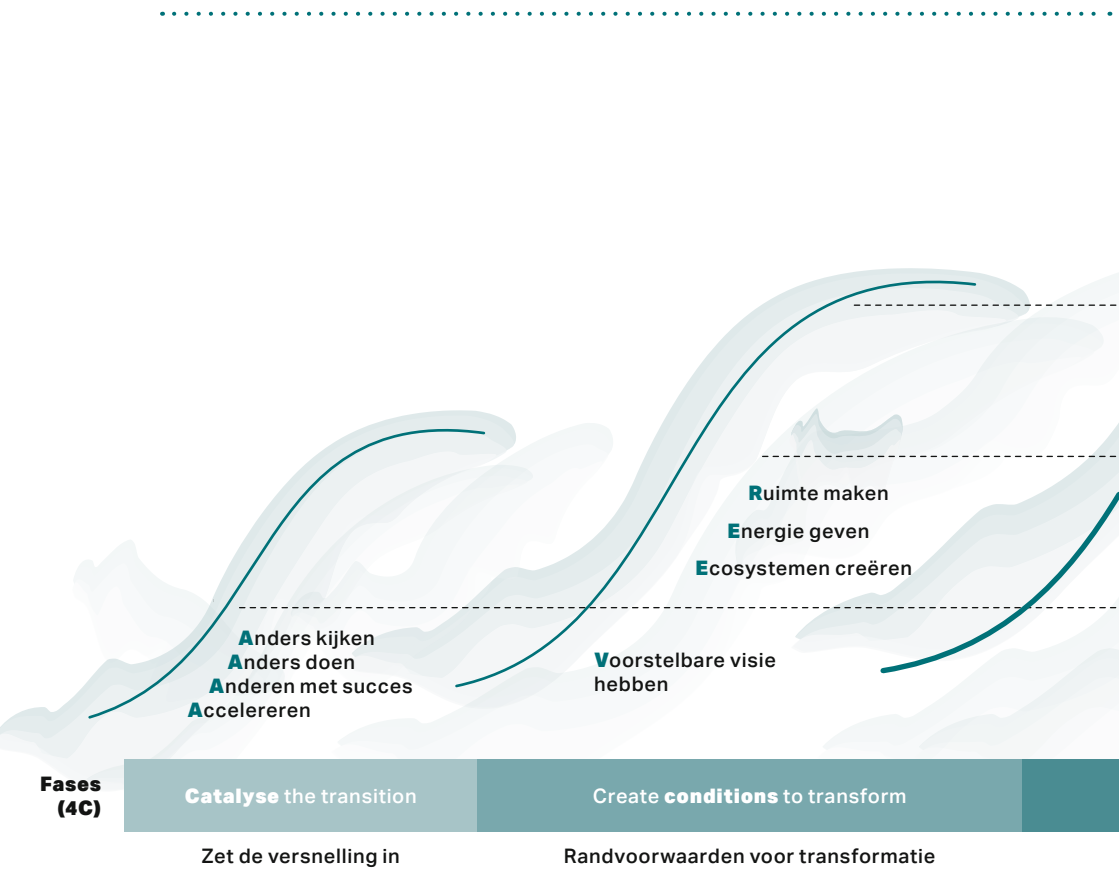
	Verschilmakers – verantwoording en dank	181
	Bronnen	183

Klimaatwerkers gezocht

'S teeds meer Nederlanders vragen zich allang niet meer af *of* ze iets voor het klimaat kunnen doen, maar *wat* ze kunnen doen', aldus de voice-over in een televisie-spotje van de Rijksoverheid. In het filmpje zien we hoe Jim minder voedsel verspilt door een klikje in de koelkast te zetten, Saïd zijn zolder isoleert, de familie Peters een duurzaam huis bouwt, Hannah haar energieverbruik checkt en Anouk haar bandenspanning. Prachtig allemaal, maar het spotje en de bijbehorende website iedereendoetwat.nl zien een belangrijke kans over het hoofd. Ze gaan alleen in op wat je *thuis* kunt doen. De bijdrage die je op je werk kunt leveren blijft onvermeld, terwijl de potentiële impact hiervan vele malen groter is.

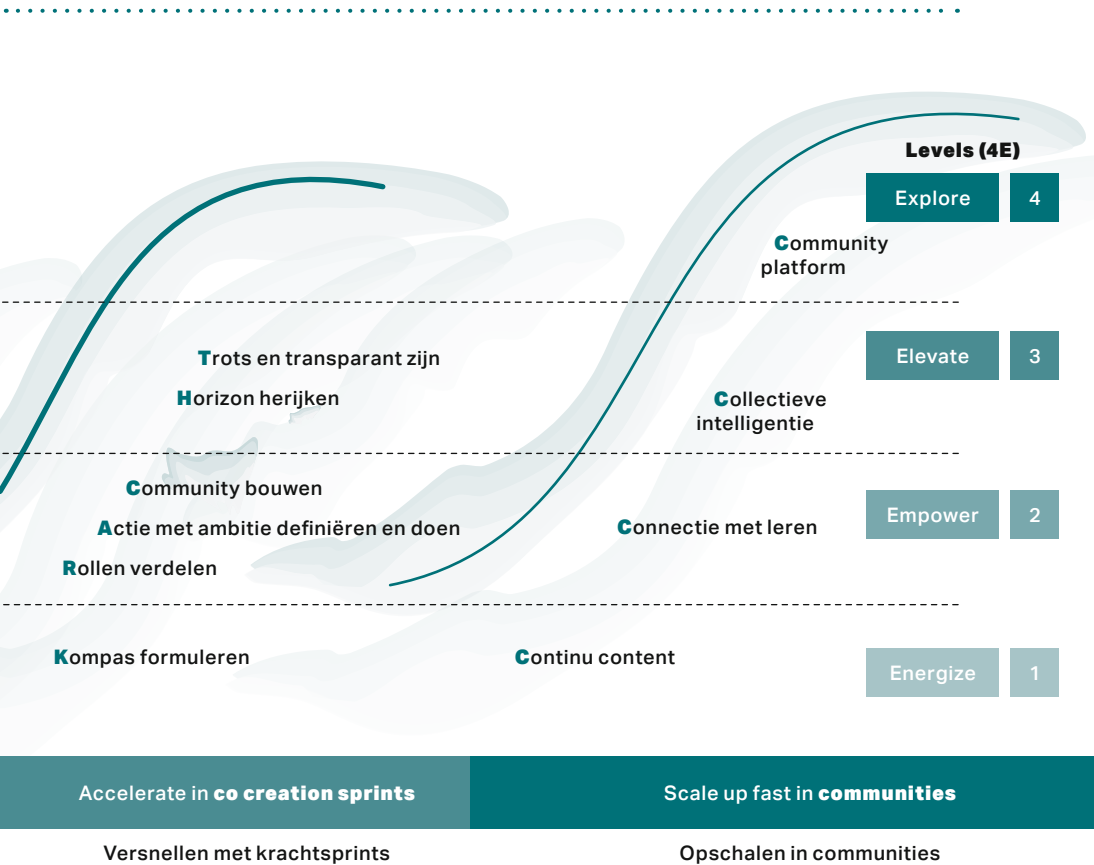
Naar klimaatverandering kun je op verschillende manieren kijken. Laten we eerst de bril van een pessimist opzetten. Daar gaat-ie: de ijskappen smelten, de zeespiegel stijgt, de aarde warmt op. Door hittegolven en andere weersextremen mislukken oogsten en komt de voedselvoorziening in gevaar. Dieren worden bedreigd in hun leefomgeving, soorten sterven uit. Tot overmaat van ramp hebben we dit als mensheid ook nog eens grotendeels zelf veroorzaakt. Vervolgens zetten we de bril van de optimist op en komt het goede nieuws: we hebben de problemen dan wel zelf veroorzaakt, maar we hebben ook *zél*f de sleutel in handen om het tij te keren. We beschikken over voldoende inzichten en technieken om de opwarming van de aarde een halt toe te roepen. We kunnen de opwarming beperken tot anderhalve graad mits we nu handelen en fors minder broeikasgassen uitstoten. Elke stap op weg naar

4C Transformatiemodel

een klimaatbestendige toekomst is er één en de uitdaging is om dit met elkaar te organiseren. Thuis, maar vooral op het werk: in het bedrijfsleven, bij de overheid en in het onderwijs.

Wat is hiervoor nodig? Mensen die geen genoegen nemen met een *bullshitbaan* maar die werk willen doen waarmee ze echt iets bijdra-

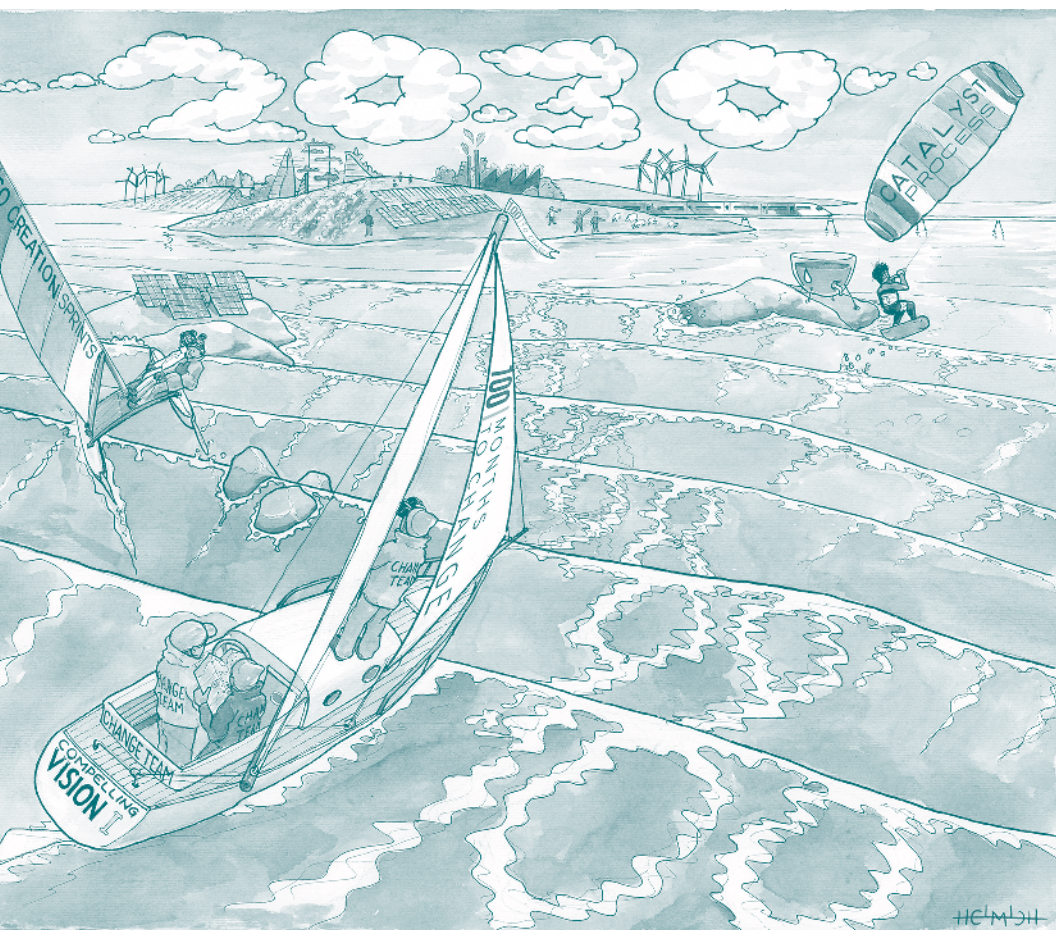
gen aan de maatschappij. Mensen die zich niet met oogkleppen op richten op snel financieel gewin en sluitende businesscases, maar die oog hebben voor de toekomst en willen samenwerken aan oplossingen. Mensen die in zijn voor een nieuwe uitdaging, het voortouw durven nemen en daarmee anderen enthousiasmeren en stimuleren.

Van zulke klimaatwerkers tref je in dit boek aansprekende praktijkverhalen. Zoals van Ray Anderson, oprichter van tapijttegelproducent Interface. Op een dag besloot hij dat zijn bedrijf geen negatieve impact meer mocht hebben op het milieu. Ondanks de scepsis die hij ontmoette, slaagde hij glansrijk in deze *Mission Zero*. Dat deed hij niet in zijn eentje. Hij verzamelde een *dreamteam* van deskundigen om zich heen en gezamenlijk wisten ze een gedragsverandering binnen het bedrijf en de markt voor elkaar te krijgen. Interface gaat inmiddels zelfs *beyond zero*: met tapijttegels die CO₂ vasthouden levert het een positieve bijdrage aan milieu en klimaat. Hiermee is het een voorbeeld voor andere koplopers — zowel bedrijven als overheden en kennisinstellingen — die hun ervaringen in dit boek delen. Zij laten zien dat je veel kunt leren van klimaatpioniers en dat je geen CEO of klimaatdeskundige hoeft te zijn om het verschil te maken.

Iedereen kan in zijn eigen bedrijf of organisatie een pionier worden, de eerste stap zetten en anderen meekrijgen in het klimaatwerk. Waarom dat zo hard nodig is, lees je in het eerste hoofdstuk van dit boek. In hoofdstuk 2 vind je het inspirerende praktijkverhaal van Interface en in hoofdstuk 3 laten we je kennismaken met de rentmeesterschapsbenadering die je helpt om op een andere manier naar je werk te kijken. Vervolgens lees je de verhalen van Henk, María, Aart Kees en Geert-Jan die ieder op hun eigen manier klimaatwerker werden. We trekken lessen uit hun ervaringen en laten zien wat klimaatwerk in het bijzonder van leiders en jongeren vraagt. In het hierop volgende hoofdstuk *Klimaatwerk in een stappenplan* bieden we aan de hand van het 4C Transformatiemodel op pagina 12 en 13 praktische handvatten om in jouw organisatie zelf aan de slag te gaan met klimaatwerk. Met deze stappen maken we een mix van diverse transitietheorieën én ruim 15 jaar praktijkervaring in het werken met klimaatpioniers toegankelijk en praktisch toepasbaar voor iedere professional en toekomstig professional.

Op 1 september 2021 ging de campagne *100 Months to Change* van start. Met klimaatpioniers van over de hele wereld werken we hierin samen aan een halvering van de uitstoot van broeikasgassen en aan de inzet van hernieuwbare grondstoffen in de tijd die ons nog rest tot 2030. We richten ons hierbij op gedragsverandering bij professionals binnen het bedrijfsleven, de overheid en het onderwijs. Kortom: op jou. Omdat we ervan overtuigd zijn dat jij de sleutel

voor verandering in handen hebt. Hopelijk helpen de inspirerende voorbeelden en handvatten uit dit boek je om die sleutel om te draaien en te ervaren dat een beter klimaat begint op je werk.

AAN HET (KLIMAAT)WERK!

10

Tien jaar geleden stond klimaatverandering bij velen nog niet op het netvlies. Inmiddels gelukkig wel en nu rest alleen nog de vraag: hoe benutten we al het potentieel en beperken we de schade? En hoe gaan we om met de gevolgen van klimaatverandering? Klimaatwerk is een uitdaging. Voor het onderwijs, de overheid, het bedrijfsleven. En dus voor jou.

Het vraagt van het onderwijs de professionals van morgen zo op te leiden dat ze in staat zijn om te gaan met (klimaat)problemen en andere ingewikkelde vraagstukken. Het vraagt van de overheid om beleidsmakers en uitvoerders de ruimte te geven om — vertrouwend op hun morele kompas — durf te tonen en door te pakken. Het vraagt van het bedrijfsleven om verder te kijken dan financieel sluitende businesscases op korte termijn en om verantwoordelijkheid te nemen bij het helpen oplossen van het klimaatprobleem en andere maatschappelijke uitdagingen. Iedereen kan iets bijdragen. Als burger, als consument, als kiezer maar vooral: als werkende. Of je nou inkoper, marketeer, controller, ambtenaar, docent, directeur of eigen baas bent.

Wat vraagt dit van jou? In ieder geval om niet te wachten tot iemand je vertelt wat je moet doen. Neem zelf het initiatief en zet de eerste stap. In dit boek hebben we je hopelijk voldoende inspiratie en handvatten gegeven om te bepalen waar jij staat met je klimaatambities en om deze om te zetten in actie. Thuis, maar vooral op je werk.

De ene organisatie is verder in denken en doen dan de andere. Laat dit je niet ontmoedigen: juist in organisaties die van ver moeten komen, is veel klimaatwinst te behalen. Je hoeft bovendien niet in één keer de hele wereld te veranderen. Doe wat je binnen jouw eigen invloedssfeer kunt doen — en die invloedssfeer is vaak groter

dan je denkt. Dat is belangrijk, want veranderen doe je nooit alleen. Als je een paar mensen meekrijgt, en zij weer een paar anderen, ontstaat er beweging, een golf. Je zult merken dat het werkt en dat je er lol in krijgt. Want als iets werkt, wordt het vanzelf leuk.

Beschouw het als een reis waarbij je je reisdoel steeds voor ogen houdt, maar je onderweg laat verrassen. Ervaar hoe jij en je reisgenoten elkaar tijdens deze reis kunnen aanvullen en versterken.

Samen kunnen we van een anderhalvemetersamenleving naar een anderhalvegraadsamenleving: een samenleving die de opwarming van de aarde tot anderhalve graad beperkt weet te houden. Dat doen we allang niet meer enkel voor toekomstige generaties, maar ook voor onze eigen kinderen en onszelf. Dit doel bereiken is nog mogelijk, mits we nu allemaal een extra tandje bijzetten. Dus aan de slag!

Klimaatwerkers laat zien dat je in elke rol binnen een organisatie kunt bijdragen aan het halen van de klimaatdoelen. Dankzij inspirerende voorbeelden uit het bedrijfsleven, de overheid en het onderwijs en aan de hand van een stappenplan met praktische tips kun je vandaag nog aan de slag om de opwarming te beperken en jouw organisatie toekomstbestendig te maken.

Alle beetjes helpen bij het tegengaan van klimaatverandering. Maar het liefst wel beetjes die een grotere beweging in gang zetten. Je woning isoleren, afval scheiden of de fiets pakken? Vooral doen. Maar het echte verschil maak je op je werk. Want verspilling tegengaan door thuis je klikjes te bewaren is mooi, maar nog veel mooier wordt het als je bij een cateraar werkt en ervoor zorgt dat jouw collega's in tientallen bedrijfsrestaurants minder voedsel weggooien. Het is een van de vele praktijkvoorbeelden van de klimaatwerkers die in dit boek openhartig vertellen over hun successen en over de vaak hobbelige weg daarnaartoe.

Aan deze herziene en uitgebreide editie van *Klimaatwerkers* is een hoofdstuk toegevoegd dat stilstaat bij de bijzondere rol van leiders en jongeren in klimaatwerk.

Charlotte Extercatte (1978) is transformatie-expert en ontwikkelde een praktisch stappenplan voor klimaatwerkers. Ze werkt samen met Nyenrode Business Universiteit in het programma *Frontrunners in Stewardship* en is oprichter van Transform4C en co-initiator van het wereldwijde transformatieplatform 100 Months to Change.

Joep Boerboom (1973) is biograaf en journalist en schreef onder meer de biografie *Jan Terlouw - Jeugdboekenheld op het Binnenhof*, projectgeschiedenissen (*Deining in de IJsseldelta*), bedrijfsgeschiedenissen (*Hofleverancier Boerboom*) en *Ouderenstrijd - De bewogen geschiedenis van 50PLUS*.

